Wstęp do teorii mediów
Wykład XII

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 25 maja 2021

Spis treści

Styl formularny
- Formuła
- Pieśniarz

Krytyka pisma wg Platona

Styl formularny

Formuła

Formuła

Milman Parry (1902-1935), Albert B. Lord (1912-1991)

- przedmiot badania: epika oralna, pieśń
- punkt wyjścia: repetycje, typowe epitety, klisze epickie, stereotypowe frazy

Formuła

- formuła wg Milmana Parry'ego: „grupa słów używanych zawsze w tych samych pozycjach metrycznych do wyrażenia pewnych podstawowych treści”
- wyrażenie formularne — „wers lub półwers skonstruowany na bazie formuł”
- temat — „opis zdarzeń lub stanów, powtarzający się w różnych fragmentach pieśni”

Formuła

- formuły to „fundamentalne elementy stylu oralnego”
- modyfikacje formuł: „Metoda używania języka jest taka sama jak metoda twórcza w poezji oralnej — polega na podstawieniach w obrębie reguł wyznaczanych przez gramatykę”

$$\text{a u} \begin{cases} \textit{kuli} \\ \textit{dvoru} \\ \textit{kući} \end{cases}$$

Podstawowe typy formuł

1. „nazwy postaci działających i określenie głównych działań oraz ich czasu i miejsca” („Puchar wychyla Marko Królewicz”)
2. „najczęstsze w opowiadaniu czynności” („i dosiada swojego deresza”)
3. czas akcji („Kiedy świt rozpostarł swoje skrzydła”)
4. miejsce akcji („A w Prilipie, w mieście domów białych”)

Pieśniarz

Sztuka pieśniarza

„[Sztuka pieśniarza] polega nie tyle na pamięciowej repetycji usztywnionych przez upływ czasu formuł, ile na zdolności do ustawicznej kompozycji i rekompozycji fraz (opartych na wzorcu wyznaczonym przez zasób formuł podstawowych) w zależności od potrzeb każdego momentu każdej narracji."

Kariera pieśniarza

„Nasza metoda polega na podążaniu tropami młodego pieśniarza od samego początku jego kariery. Rozpoczynamy badanie wtedy, gdy przyswaja on tradycję jeszcze całkiem biernie, przez samo tylko przysłuchiwanie się pieśniom."

Pieśniarz

pieśniarz nie zna teorii

> *„Jeśli ten pieśniarz dorasta w tradycji jugosłowiańskiej, zostaje uwrażliwiony na rytm dziesięciozgłoskowca i następującej po nim pauzy składniowej, mimo że nigdy w życiu nie policzył tych dziesięciu sylab, a zapytany — może nie będzie umiał powiedzieć, ile sylab jest pomiędzy dwiema pauzami."*

Gęśle

Akompaniament muzyczny: jednostrunowe gęśle

Pieśniarka

Współczesna guślarka albańska

Pieśniarz

Filip Višnjić (1767–1834), niewidomy serbski guślarz

Krytyka pisma wg Platona

Rafael, Szkoła ateńska, 1509-1511

Sokrates, Platon, Arystoteles

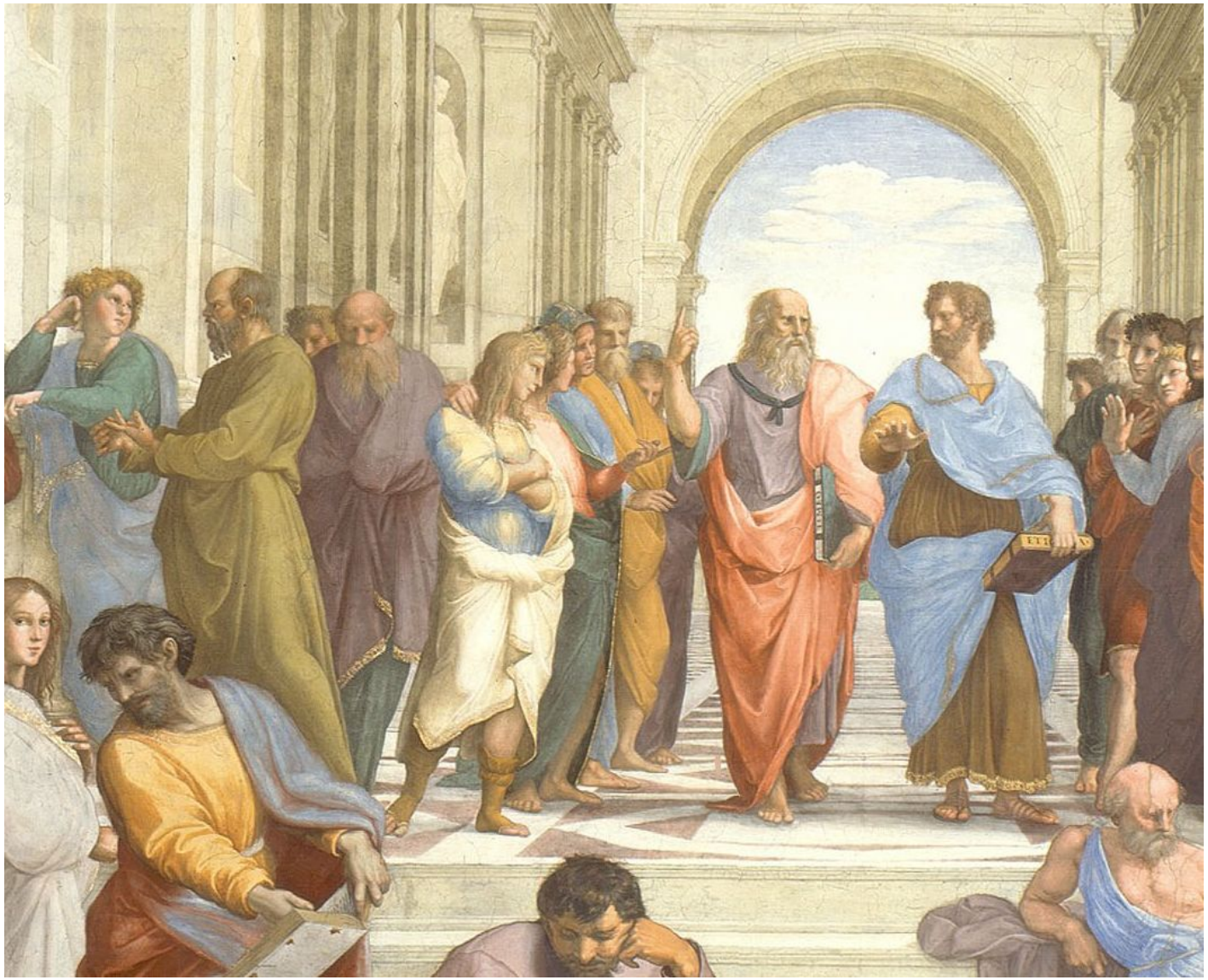

Wynalazek pisma wg Platona

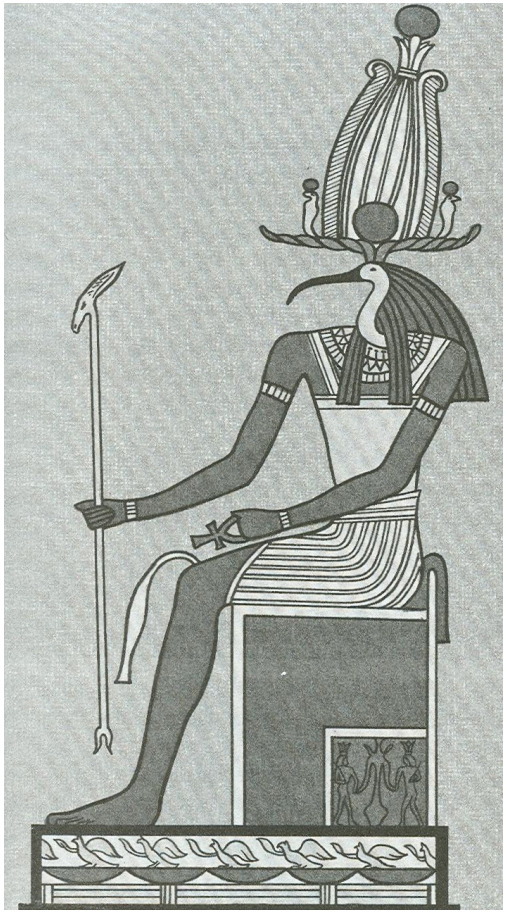

Bóg Teut (Thot) miał wynaleźć

> *„liczby i rachunki, geometrię i astronomię, dalej warcaby i grę w kostki, a prócz tego litery”*[1]

[1] Fajdros, przeł. W. Witwicki

Wynalazek pisma wg Platona

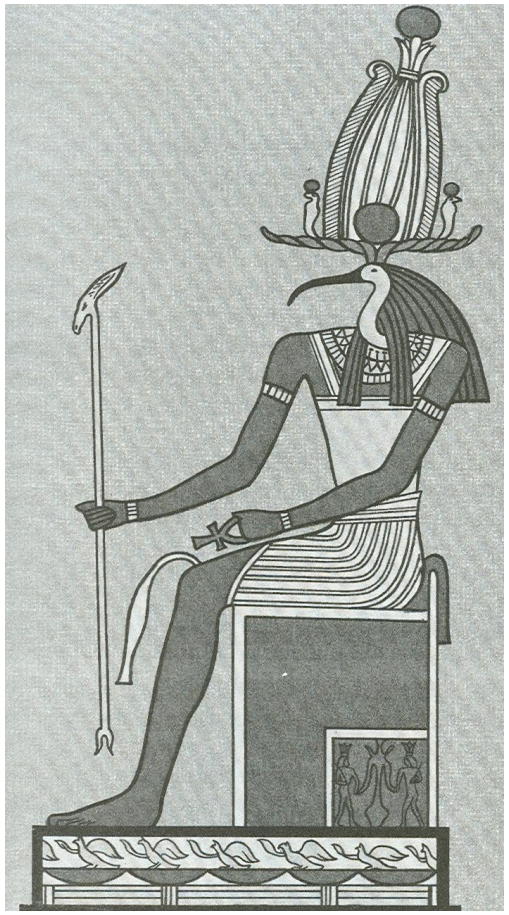

Bóg Teut (Thot):

„— Wynalazek ten jest lekarstwem na pamięć i mądrość”[2]

[2] Fajdros, przeł. W. Witwicki

Wynalazek pisma wg Platona

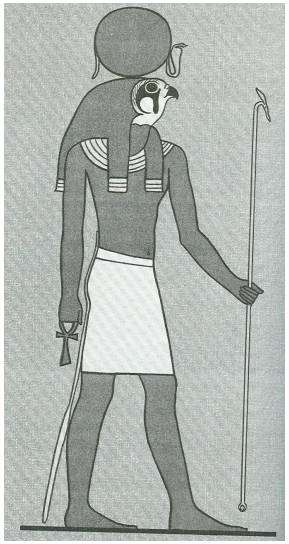

Król Tamuz (Amon):

> *„—Ten wynalazek niepamięć w duszach ludzkich posieje, bo człowiek (...) przestanie ćwiczyć pamięć; zaufa pismu i będzie sobie przypominał wszystko z zewnątrz, ze znaków obcych jego istocie, a nie z własnego wnętrza (...)* **to nie jest lekarstwo na pamięć, tylko środek na przypomnienie sobie**.*”*[3]

[3] Fajdros, przeł. W. Witwicki

Wynalazek pisma wg Platona

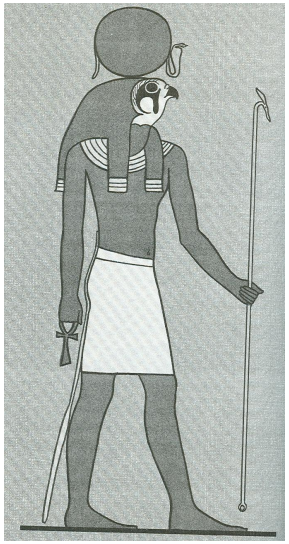

Król Tamuz:

> „— *Uczniom swoim dasz tylko* **pozór mądrości**, *a nie mądrość prawdziwą. Posiędą bowiem* **wielkie oczytanie bez nauki** *i będzie się im zdawało, że wiele umieją, a (...) nie będą umieli nic (...) to będą mędrcy z pozoru, a nie ludzie mądrzy naprawdę*"[4]

[4] Fajdros, przeł. W. Witwicki, 275

Wynalazek pisma wg Platona

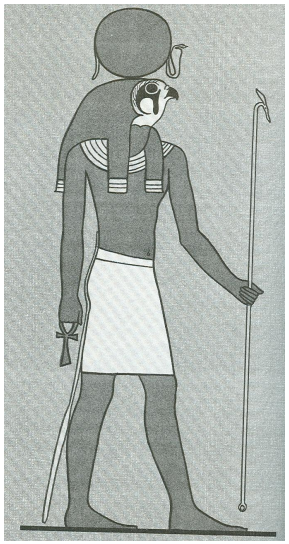

Król Tamuz:

„ — *Zdaje ci się nieraz, że [słowa pisane] myślą i mówią. A jeśli ich zapytasz o coś z tego, o czym mowa, bo się chcesz czegoś nauczyć,* **one wciąż tylko jedno wskazują; zawsze jedno i to samo**”[5]

[5] Fajdros, przeł. W. Witwicki, 275

Konkluzje Marshalla McLuhana

- „Interioryzacja techniki alfabetu fonetycznego przenosi człowieka z magicznego świata ucha do neutralnego świata wizji”
- „Schizofrenia może nieuchronnym skutkiem piśmienności”
- „Nowa elektroniczna współzależność ponownie tworzy świat w postaci **globalnej wioski**”

Schmandt-Besserat

Literatura

1. Albert B. Lord, Pieśniarz i jego opowieść, przeł. P. Majewski, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego: Warszawa 2010.
2. Marshall McLuhan, Wybór tekstów, przeł. Ewa Różalska, Jacek M. Stokłosa, Wydawnictwo Zysk i S-ka: Poznań 2001.
3. Platon, Fajdros, przeł. W. Witwicki